

הרב הראשי עיה"ק אלעד מרדכי מלכא שליט"א
נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
 רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, תיכון בית יעקב החדש, ת"ת מאור ישראל,
 שיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
 Chief Rabbi of Elad, Israel MORDECHAI MALKA, Founder & President of Institutions "Or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

המלך

פרשת מסעי

תורה

חובת הזהירות מקפידה וצער הזולת:

במדבר פרק לה (כה) וְהִצִּילוּ הַעֲדָה אֶת־הַרְצֵחַ מִיַּד גֹּאֵל הַדָּם וְהָשִׁיבוּ אֹתוֹ הַעֲדָה אֶל־עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר־נָס שָׁמָּה וַיֵּשֶׁב בָּהּ עַד־
מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל אֲשֶׁר־מָשַׁח אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ: (כו) וְאִם־יֵצֵא יֵצֵא הַרְצֵחַ אֶת־גְּבוּל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה: (כז) וּמָצָא
אֹתוֹ גֹּאֵל הַדָּם מֵחוּץ לְגְבוּל עִיר מִקְלָטוֹ וְרָצַח גֹּאֵל הַדָּם אֶת־הַרְצֵחַ אֵין לוֹ דָם: (כח) כִּי בְעִיר מִקְלָטוֹ יֵשֶׁב עַד־מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל
וְאַחֲרֵי מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל יָשׁוּב הַרְצֵחַ אֶל־אֶרֶץ אֲחֻזָּתוֹ:

שאלות:

א { יש לשאול מדוע התורה תולה את הגלות של הרוצח במיתת כה"ג?
 ב { עוד יש לשאול הרי בגלל זה שהתורה תלתה שחרורו של הרוצח מעיר מקלט במיתת כה"ג הרוצחים יתפללו על מיתתו?

דרכו של עולם:

כאשר נתבונן באורח חיי האנושות נראה כי אין האדם זהיר מספיק עם אשתו או חבריו או בקהילתו או בעבודתו לחשוב על כל צער שגורם במעשיו או דיברו לזולת, וגם אם הוא רגיש לכך וזוהר אך כאשר רואה שיש איזו מצוקה לזולתו אינו מרגיש חובה לסייע בידו ולמנוע ממנו את הצער או המצוקה ומתעלם ממנו, ועוד יותר ברור שלא עולה על דעתו להרבות בתפילה עבור חברו שינצל מאותה צרה ומצוקה, בהיות וכל אדם חיי את חיינו מתוך ידיעה שלכל אדם יש לו צרות משלו ולא שת ליבו לכך [בשפת העם כל אחד והחבילה שלו], אולם תורתנו הקדושה מלמדת אותנו עד כמה הדבר חמור ועד כמה חובתו של כל אדם להיות זהיר וזוהר שלא לצער את הזולת וק"ו את אשתו וק"ו את הוריו, ויותר מכך שצריך לסייע כפי יכולתו, ואפילו להתפלל עליו שינצל מאותה מצוקה, אחרת ח"ו עלול לגרום רעה לו ולבני ביתו רח"ל מפני הקפידה של הזולת כאשר נבאר.

מדוע תלה הגלות במות כה"ג, ואמו מביאה להן אוכל:

והנה מבואר במסכת מכות דף יא ע"א במשנה לפיכך, אימותיהן של כהנים מספקות להן מחיה וכסות, כדי שלא יתפללו על בנייהם שימותו. ובגמרא. מנא הני מילי? אמר רב כהנא, דאמר קרא וישב בה עד מות הכהן הגדול, וכתוב כי בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן הגדול, וכו'. לפיכך אימותיהן של כהנים וכו'. **טעמא דלא מצלו, הא מצלו מייתי**, והכתוב כצפור לנווד כדרור לעוף כן קללת חנם לא תבא. אמר ההוא סבא, מפירקיה דרבא שמיע לי **שהיה להן לבקש רחמים על דורן ולא בקשו**. **מבואר בגמרא** ששואלת כיצד יתכן שתפילת הרוצחים על כה"ג יכולה להשפיע על מיתת כה"ג הרי לא עשה להם דבר? ומתרצת כיון שהיה לו להתפלל על בני דורו שלא ישלחו, ולכן יש עליו תביעה וקפידה ויכולים להתפלל על מיתתו ותתקבל תפילתם, ולכן אמותיהן היו מספקות להם מזון לרצות את הרוצחים שלא יתפללו. **וכן פרש"י במסכת מכות דף יא ע"א** שהיה להן לבקש רחמים על דורן, **הלכך לאו קללת חנם היא**. **וכ"כ בתרגום יונתן במדבר (ל"ה כ"ה)** כתב שעל הכהן גדול מוטל בעת שהי' נכנס ביום הכיפורים לפני ולפנים לקדשי קדשים להתפלל שלא יהי' בישראל לא עון ע"ז ולא ג"ע ולא שפיכות דמים. **והוסיף המהרש"א בחידושי אגדות מסכת מכות דף יא עמוד א** שהיה להן לבקש רחמים על דורן כו'. **ודבר זה תלוי יותר בכ"ג** שכן היה תפלתו ביוה"כ על כפרת עון שתבטל הגזירה שלא יהרג גם שהרשעים ישובו מעונם ותיבטל מהם גזירה רעה כהיא דר' זירא ב' אד"מ וק"ל: **הראת לדעת** עד כמה מדוקדקת ההנהגה השמימית שלא רק כאשר יש ביכולתו של אדם לעזור בגופו אלא אפילו אם יכול בתפלתו להועיל יש עליו קפידה וממילא יש מקום שתחול הענישה על כך ולקצר ימיו בעבור תפילתם של הרוצחים, וק"ו כאשר יש סיבה יותר חזקה כגון שציער את חברו או את אשתו או הוריו שברור שהדבר מאוד חמור ויש בזה סכנה גדולה כאשר נבאר.

מעשה שהיה כיצד צריך לחשוש מתפילת אחר:

בספר "דרך שיחה" לגר"ח קנייבסקי שליט"א בח"א ב' חיי שרה מובא: מעשה שהיה בכלה שזמן נישואיה נקבע ליום ט"ו באב. הכלה מתגוררת עם אביה האלמן, וקיבל האב הודעה על מחלה קשה שפקדה אותו. ניגש האב אל בתו הכלה ובקשתו בפיו לדחות זמן נישואיה בשנה, באומרו לה שאם תעבור לביתה החדש לא יוכל להסתדר בכוחות עצמו. תגובת החתן היתה "תיגשי לרב, ומה שיאמר לך כך נעשה". השאלה הגיעה לרב שליט"א והכריע בה לפי האמור במסכת מכות (י"א, א') שכיון שהרוצחים בשגגה שגלו לערי מקלט משתחררים במיתת כהן גדול, "אימותיהן של כהנים היו מספקות להן מחיה וכסות כדי שלא יתפללו על בנייהם שימותו", וגם בנידון הנ"ל, אם נעכב את החתן מלישא את כלתו, הרי הוא יתפלל בסתר לבו על חותנו שימות. **שאלו:** לכאורה חלוק העניין מהאמור במסכת מכות, כי שם אמרו בגמ' שמה שמועיל התפילה כיון שהיה לכה"ג להתפלל ולבקש רחמים על בני דורם שלא יהיה אצלם עניין כזה ולא ביקשו, א"כ הכה"ג הוא גורם ברציחתו, ומה עניינו לכאן? **והשיב** גם כאן האב הוא גורם, כי למה ביקש שידחו החתונה.

כשיש לחברו תביעה נגדו יכולה להתקבל תפילתו או קללתו:

וראיני שכתב בשו"ת עשה לך רב להגר"ח הלוי ז"ל רבה של ת"א חלק ג סימן נד אשר נשאל האם לחשוש לקללת חברו הכועס עליו וק"ו לתפילתו של שונאו נגדו ועי"ש שהשיב בארוכה ואעתיק רק סיום דבריו שלומד מנידון שלנו. וז"ל בא"ד ושאלה הגמרא, ובאם יתפללו ימות, והלא קללת חנם לא תבוא, ותירצה, שהיה להם (לכהנים) לבקש רחמים על דורם ולא בקשו (מכות י"א א). הרי שיכולה קללתו של רוצח (אמנם בשוגג שיתכן והוא איש פשוט, לא צדיק ולא חכם, שגלה לערי מקלט), לפעול ולהמית את הכהן - הגדול, אף אם צדיק גמור הוא, וכל חטאו הוא בכך שלא בקש רחמים על בני דורו, ומשום כך אין זו קללת חנם ופועלת, וכל שכן כאשר אדם המקולל הוא חוטא גמור וחייב בלאו - הכי בדיני שמים, שהקללה פועלת אז להחיל עליו מדת הדין והעונש, ומדברי הזוהר שציטטנו לעיל ניתן ללמוד טעם נוסף, שהקללה יכולה

הרב הראשי עיה"ק אלעד מרדכי מלכא שליט"א
נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
 רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, תיכון בית יעקב החדש, ת"ת מאור ישראל,
 שיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
 Chief Rabbi of Elad, Israel MORDECHAI MALKA, Founder & President of Institutions "Or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

לפעול בשעת סכנה, אף שאינה יכולה לפעול בזמנים כתקנם. וכזומה לזה מצאנו בגמרא על מה ששנינו, על שלש עבירות נשים מתות בשעת לדתן, ושאלה הגמרא ולמה בשעת לדתן דוקא, הלא יש עבירות ומגיע עונש גם ללא שעת לידה. ותיראה הגמרא נפל תורא חדד סכינא, כלומר אם כבר נפל השור חדד סכין ושחטוהו. ופירש רש"י הואיל ואיתרע מזלה מזומנת פורענותה לבוא (שבת ל"ב א) עכ"ל.

מאה קולות כנגד מאה יבבות של אם סיסרא:

כתבו התוספות מסכת ראש השנה דף לג ע"ב וז"ל בא"ד ובערוך פי' שהיו עושין כן שפי' בערך ערב דהלין דמחמרי [ועבדין] שלשים כדיתבין ושלשים בלחש ושלשים על הסדר כנגד מאה פעיות דפעיא אימיה דסיסרא ע"כ. והנה מדאורייתא מצד עיקר הדין די היה בשלושים תקיעות ומדוע איפוא נתקנה התקנה להוסיף עד מאה תקיעות, ועל כך מבארים התוספות בשם הערוך דטעם למנהג זה של מאה תקיעות היינו כנגד מאה פעיות מאה יבבות שיבבה אם סיסרא כאשר בושש לבוא לאחר שנהרג במלחמתו עם ישראל יבבות המתוארות בפסוק שופטים ה-כח בעד החלון נשקפה ותייבב אם סיסרא בעד האשנב מדוע בושש רכבו לבוא מדוע אחרו פעמי מרבבותיו. וראיתי בספר הסכת ושמע לבאר בשם המגיד הגאון ר' שבתאי יודלביץ זצ"ל בשם רבו הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל דראוי לעצור לרגע ולהתבונן האם היתה כאן מלחמה הוגנת, האם סיסרא יצא להגן על מולדתו מפני הצר הצורך עליה ומבקש לכבושה, לא ולא סיסרא ביקש להשמיד את הכל ולעקור את ישראל, ואומנם לולא השי"ת שהיה לנו ולחם את מלחמתנו היה עולה זממו בידו, שכן בדרך הטבע לא היה סיכוי לעמוד כנגד צבאו האדיר, ומעתה נשאלת השאלה למי אכפת בכלל מדמעותיה של אם סיסרא אמו של רשע מרושע זה אשר עשה מלחמה נגד ישראל להורגם, בנה המושחת נלחם בישראל ומצא במלחמה את מותו והיא מייבבת את מי זה מענין ומה זה נוגע לנו? אך מבאר הרב יסוד מוסד רואים אנו כי אין הדבר כן אנו רואים שמלאך עומד וסופר כל יבבה יבבה והמלאך רשם פעם אחת ושוב יבבה ורשם פעם שניה וכן הלאה עד שהגיעה למאה יבבות ונרשם מנין זה לפני הקב"ה ועד היום עדיין צריכים אנו להעמיד זכויות כנגד אותן יבבות אשר נגרמו בעטיים של ישראל מאה תקיעות כנגד מאה יבבות, איזה רושם נורא עשו אותן בכיות לפני הקב"ה נורא ואיום להתבונן עד היכן מגיע כוחן של בכיות כוחן של יבבות, ואילו יבבות היו כאן האם היו יבבות טהורות הנובעות מלב חם של אם יהודיה ההיפך הגמור, ואפשר לעשות קל וחומר מהנלמד מאם סיסרא שאת בכייתה ניתן לבטל על ידי תקיעת שופר על אחת כמה וכמה שגדול ורב הוא כוחה של אם יהודיה אשר בוכה ומתפללת על הצלחת בניה.

דמעת אשת רב רחומי גרמא למותו.

עוד מצינו מסופר במסכת כתובות דף סב ע"ב כי הא דרב רחומי הוה שכיח קמיה דרבא במחוזא, הוה רגיל דהוה אתי לביתיה כל מעלי יומא דכיפורי. יומא חד משכתייה שמעתא, הוה מסכיחא דביתיה השתא אתי השתא אתי, לא אתא, חלש דעתה אחית דמעתא מעינה, הוה יתיב באיגרא, אפחית איגרא מתותיה ונח נפשיה. ולכן חז"ל הזהירו במסכת בבא מציעא דף נט ע"א אמר רב לעולם יהא אדם זהיר באונאת אשתו, שמתוך שדמעתה מצויה אונאתה קרובה. אמר רבי אלעזר: מיום שנחרב בית המקדש ננעלו שערי תפילה, שנאמר גם כי אזעק ואשוע שתם תפילתי. ואף על פי ששערי תפילה ננעלו שערי דמעות לא ננעלו, שנאמר שמעה תפילתי ה' ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש. וכן כתב הרמב"ם הלכות אישות פרק טו הלכה יט וכן צוו חכמים שיהיה אדם מכבד את אשתו יתר מגופו ואוהבה כגופו, ואם יש לו ממון מרבה בטובתה כפי הממון, ולא יטיל עליה אימה יתירה ויהיה דיבורו עמה נבחת ולא יהיה עצב ולא רוגז. ונפסק בשולחן ערוך חושן משפט הלכות אונאה ומקח טעות סימן רכח סעיף ג: צריך לזהר ביותר באונאת אשתו, לפי שדמעתה מצוייה.

הסבר הגר"ח שצער של הזולת זה מציאות של אש שורפת:

מעשה פנינה ועונשה:

כתב הגר"ח שמואלביץ זצ"ל בשיחות מוסר פר' קרח שלי"א וז"ל כאשר מצער את חברו לא מועלת כונה טובה ואפילו עשה ונתכוון לשם שמים וכמו שמצינו בפנינה שאמרו חז"ל כי לשם שמים נתכוונה וכמו שכתוב [בשמואל א א-ו] וכעסתה צרתה גם כעס בעבור הרעימה והתכוונה שתתרעם אל ה' ובכל זאת ואף על פי כן נענשה באופן חמור כל כך שמתו כל בניה ככתוב [שם ב-ה] ורבת בנים אומללה. ואף על פי שפנינה צדקת גמורה היתה ובודאי היה לה קשה מאוד לצער את חנה וכל מה שעשתה לא עשתה אלא להביאה לידי תפילה והיה לה בכך מסירות נפש ממש מצד פנינה, ובכל זאת מה נורא עונשה, וכל כך למה? כי הפוגע בחברו יהיו מחשבותיו אשר יהיו הרי הוא כמכניס ידו לתוך תנור אש ואין הכונה הטובה יכולה לשנות בזה מאומה והסכנה שבעבירה שבין אדם לחברו היא כמציאות טבעית ממש כשם שהאש שורפת בדרך הטבע, ולכן לא ימלט מן העונש החמור הבא על עבירה שבין אדם לחברו.

מעשה רב רחומי ועונשו:

וכמו שמצינו בכתובות דף סב ע"ב שרב רחומי היה רגיל לבוא לביתו שבכל ערב יום הכפורים פעם אחת נמשך אחר למודו ונתאחר להגיע אל ביתו אשתו שציפתה לבואו אמרה עכשיו יבוא עכשיו יבוא ולבסוף שלא הגיע נצטערה הרבה והזילה דמעה מעיניה בדיוק באותו רגע היה בעלה רב רחומי יושב לו בעליה והיה שקוע בלימודו והנה לפתע התמוטטה רצפת העליה מתחת לרגליו והוא נפל ארצה ומת עיי"ש, ומכאן למדנו שהעונש על חטא שבין אדם לחברו אינו כדי לספק את הנפגע, שהרי במעשה זה היה עונש שאף היא סבלה ממנו יותר מכולם שעל איחור קל הזילה דמעה וכמה דמעות הזילה כאשר אבדה את אישה לגמרי, אלא הוא אשר אמרנו כי הפגיעה שבין אדם לחברו היא אש אוכלת וכל השולח יד נכוח באש ולא בתור עונש אלא כחוק טבעי ומציאותי.

הרב הראשי עיה"ק אלעד מרדכי מלכא שליט"א
נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
 רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, תיכון בית יעקב החדש, ת"ת מאור ישראל,
 ישיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
 Chief Rabbi of Elad, Israel MORDECHAI MALKA, Founder & President of Institutions "Or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

מעשה רב כהנא ורי"ח ועונשו:

וגדולה מזו מצינו במעשה דרבי יוחנן ורב כהנא **במסכת בב"ק דף קיז רבי יוחנן גברא סבא** הוה ומסרחיה גביניה [גבות עיניו גדולים ומכסים עיניו רש"י] אמר להן דלו לי עיני ואחזייה [שרצה לראות את רב כהנא] וכו' חזא דפרטיה שפוטתיה [נקרעה שפתו על ידי מכה רש"י]. סבר אחוך קמחייך בי חלש דעתיה ונח נפשיה דרב כהנא ע"כ. **ומה מבהיל הדבר שהרי רב כהנא לא עשה מאומה מה פשעו ומה חטאתו על שפתו השסועה שנדמית לרבי יוחנן כלועג ומחייך ובגלל כן חלשה דעתו העל כך מגיע עונש לרב כהנא פשיטא שהוא חף מפשע? אלא ודאי כיון שעל ידו נגרמה חלישות הדעת לרבי יוחנן נכוה רב כהנא, העולה מן הדברים שלא רק הפוגע בחברו בידים אלא אפילו אם פוגע בחברו על ידי גרמא דגרמא ושווגג גמור הוא כל שעל ידו באה הפגיעה נכוה באש ההיא.**

מעשה בנימין ועונשו:

ועל דרך זה נמצא בחז"ל **בילקוט וישב רמז קמג** בנימין גרם לשבטים לקרוע היכן נפרע לו בשושן הבירה ויקרע מרדכי את בגדיו, גם כאן לפי פשוטו לא היה בנימין אשם כלל במה שנמצא הגביע בידו כי שמו אצלו את הגביע שלא מדעתו, **אף על פי כן כיון שעל ידו נגרם הצער לאחיו עד שקרעו בגדיהם נפרע ממנו בשושן הבירה שמרדכי שיצא מחלציו קרע את בגדיו והן הדברים וההתבוננות בתורת בין אדם לחברו מביאה לידי זהירות עכ"ל הגר"ח שמולוניץ זצ"ל**, ולפי זה למדנו שעל בני הזוג להיזהר במשנה זהירות שלא לצער האחד את השני כלל וגם כאשר רואים שאחד מבני הזוג אינו מתנהג כשורה ורוצים שישנה את התנהגותו ויחדל ממעשיו הרעים אסור לצערו אף שמתכוונים לשם שמים, ולכן החי יתן אל לבו וישתדל בכל כחו שלא לצער את האשה כלל ועיקר, ועל זה אני אומר מאי דסאני עלך לחברך לא תעביד וכמו שכל אדם לא רוצה שייבזו ויצערו אותו כן מחוייב הוא שלא לעשות כן לאחרים וכל שכן לאשתו ואף על פי שכוונתו לשם שמים משום שלא הותר לנו לבזות בני אדם אפילו לשם שמים.

מעשה שהיה העונש על קפידה:

מעשה שהיה בשני אברכים צעירים תלמידי חכמים שבאו לדין תורה אצל הרב מרא דאתרא הגר"י זילברשטיין כשהשכן האחד טען שבניית הסוכה של חברו מפריעה לו מאוד מאחר ועד היום היה באפשרותו לראות מהבית את בנו החוצה את הכביש בדרכו לחיידר ולאחר בניית הסוכה לא יוכל לעשות זאת, בטרם נפרדו אמר שמעון לראובן וכי אינך חושש מההקפדה שלי הרי ליבי נחמץ כאן יום יום ושעה שעה כאשר אני רואה את מעשיך האם הקפידא שלי אינה שוה בעיניך ולו קקליפת השום, האברך לא השגיח בקפידתו של חברו ואחרי כמה ימים סיפר הרב הוא חזר אליי וליבי נשבר לרסיסים כאשר לחש באוזניי שהיום נודע לו שהוא חולה במחלה הנוראה רח"ל, מיד לאחר שעזב את ביתי עליתי לביתו של גיסי הגר"ח וסיפרתי לו כל המעשה, הגר"ח הגיב שקפידא של שכן היא אכן דבר חמור מאד ויש רבים המזלזלים בזה, אותו אברך שנתקף במחלה מעונין עתה כמובן לרצות את חברו ולבקש את סליחתו והוא בוודאי יסלח ואין ספק שמחילתו תעזור סיים הרב, יהא רעווא מקמי שמיא שהחזיק שייגרם על ידי פרסום מעשה זה ייזקף לזכותו של החולה שייפא ברפוי"ש בתוך כל שאר חולי ישראל, הרב הדגיש כמה פעמים שהמדובר באברך תלמיד חכם מפארי גידוליה של בני ברק, והמסקנה האחת והיחידה מסיפור זה היא שקפידא של שכן ושל כל יהודי אינה מילתא זוטרתא ויש להיזהר עד מאד שלא לפגוע באף אחד יהיה מי שיהיה **מספר טובך יביעו**.

כיצד נזהר הרה"ג משה פינשטיין מצער הזולת:

מסופר על הרה"ג משה אפשטיין זצ"ל בעל האגרות משה, כאשר נתמנה רבנו להיות רב בליובאן היה עדיין בחור כפי שסיפרנו ובני העיר מינו אשה אחת לבשל עבורו, **האוכל שהכינה לא היה ערב לחך וכמעט שלא היה ראוי לאכילה כלל אבל כדי שלא לצער את האשה ולביישה היה רבנו כופה עצמו לאכול את כל מה שהכינה עבורו עד תום, האשה חשבה שהוא אוהב את האוכל שהכינה והיתה מבשלת עבורו מנות גדולות יותר ולמרות זאת היה אוכל כל מה שבישלה, פעם הגיעה אליו אחותו הרבנית מרת חנה ע"ה לבקרו הסבה עמו לסעודה טעמה מן האוכל המוגש לפניה וכמעט שהקיאה את מה שבלעה, היא שאלה אותו איך הוא מסוגל להכניס לפיו אוכל גרוע שכזה, הוא ענה שהוא אונס את עצמו בכל פעם לאכול כדי שלא לבייש את האשה, רבנו היה מספר בבדיחות הדעת שאחותו גמלה אתו חסד גדול וכדי להצילו בפעם הזאת מלאכול הכניסה את כל התבשיל לכיסיה כך שהאשה לא תבחין בכלום.**

מוסר השכל

מכאן עלינו להבין ולהפנים עד כמה מסוכנת כל קפידה של הזולת על האדם לא רק כאשר מצערו ומזיקו אלא אפילו כל שיכול לסייעו ואינו מסייעו ואפילו כל שיכול להתפלל עליו ואינו מתפלל עלול הדבר לתת מקום לקפידה של הזולת לחול עליו ועל בני ביתו ולעורר עליהם מידת הדין גם בהיותו צדיק וישר, ולזאת חובתנו לתת את דעתנו ולהיות רגישים מאוד מאוד כלפי הזולת שלא לצער את הזולת וק"ו את אביו ואמו, ובפרט עם נשים וק"ו אשתו אשר דמעתן מצויה אפילו תהיה כוונתו לשם שמים, וירגיל עצמו לדבר בנחת ובכבוד ולא ישתלח בפיו בדברי גנאי הפוגעים כי נפשם של הנשים מאוד רגישה והמזהיר והנזהר ירבה שלומו כנהר וישכון בטח הוא וכל בני ביתו ברוב טובה וברכה ששון ושמחה כל הימים אמן ואמן.

בידידות ואהבה

הצב"י מרדכי מלכא ס"ט